

ЕКОЛОГІЧНЕ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ: ПЕРСПЕКТИВИ УДОСКОНАЛЕННЯ НА ОСНОВІ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ¹

Захаркіна Л.С., к.е.н, доцент, доцент кафедри фінансів і підприємництва,
Сумський державний університет, м. Суми, Україна
l.zaharkina@finance.sumdu.edu.ua;
<http://orcid.org/0000-0003-1002-130X>

Новіков В.М., аспірант кафедри фінансів і підприємництва,
Сумський державний університет, м. Суми, Україна
vlad.nov.1996@gmail.com

На сьогодні особливої уваги науковців набувають проблеми низької ефективності екологічного оподаткування, що пов'язано з недієвою податковою політикою, відсутністю стимулів до модернізації виробництва, наслідком чого є низький рівень надходжень від податку до місцевих бюджетів та подальше зростання забруднення довкілля суб'єктами господарювання. У цьому контексті раціональним є дослідження європейського досвіду реалізації екологічно спрямованої податкової політики застосування якого є актуальним для України. Метою дослідження є визначення недоліків вітчизняної системи оподаткування, пов'язаного із негативним впливом на навколишнє середовище, аналіз європейських екологічних податкових інструментів та їх практичної ефективності, аналіз можливості використання зарубіжного досвіду у практиці вітчизняного екологічного оподаткування. У процесі дослідження були використані методи порівняння, структурування, групування та систематизації. У статті проведено порівняльний аналіз існуючих екологічних податків у країнах Європейського союзу та Україні протягом 2010-2019 років. У ході дослідження було встановлено, що податкове екологічне навантаження в Україні є значно нижчим ніж у країнах ЄС, що демонструє нерозуміння важливості збереження довкілля у суб'єктів господарювання, відсутність ефективних інституційних механізмів контролю та відповідальності в цьому напрямку. Розроблено рейтингову оцінку системи екологічних податків де беруться до уваги показники їх еколого-економічної ефективності та простоти справляння. В якості критеріїв досліджуваних показників виділено екологічну та економічну ефективність, стабільність екологічних надходжень, можливість ухилення від оподаткування, витрати на адміністрування, соціальну та політичну популярність. Необхідність використання таких показників зумовлена складністю оцінки та важливістю наслідків як для екології, так і для соціально-економічної сфери. На основі побудованої матриці розподілу екологічних податків було встановлено, що податком, який є найбільш легким в управлінні та найбільше відповідає значенню еколого-економічної ефективності, є екологічний податок за викиди в атмосферне повітря забруднюючих речовин стаціонарними джерелами.

Ключові слова: екологічний податок, забруднення довкілля, еколого-економічна ефективність, інструменти екологічного оподаткування.

DOI: 10.21272/1817-9215.2020.4-14

ВСТУП

Останнім часом все інтенсивніше експлуатуються природні ресурси, багато з яких є невідновними. У той же час, у суспільства переважно відсутнє усвідомлення деструктивних наслідків такої діяльності для природи. Загострення екологічної ситуації прямо впливає на якість соціально-економічного життя, якість здоров'я, продуктивність праці населення. Існуюча система екологічного оподаткування не сприяє тому, щоб підприємці проводили модернізацію виробництва та ощадливо використовували ресурси. Однією з причин цього є відсутність у Податковому кодексі України раціональної системи екологічного оподаткування. В Україні відсоток екологічних податків у структурі ВВП є критично низьким. Так протягом 2015-2019 рр. частка екологічних податків змінювалась від 0,136% до 0,15% у ВВП України (рис. 1), що в 9 – 27 разів менше у порівнянні з країнами Європи, де аналогічний показник коливається в межах від 1,30% до 4,14% ВВП (виняток лише Ліхтенштейн – 0,8% ВВП) (рис. 2).

¹ Робота виконувалася за рахунок бюджетних коштів МОН України, наданих на виконання науково-дослідної роботи «Структурно-функціональна мультиплексивна модель розбудови системи екологічних податків в Україні» (№ 0119U100759)

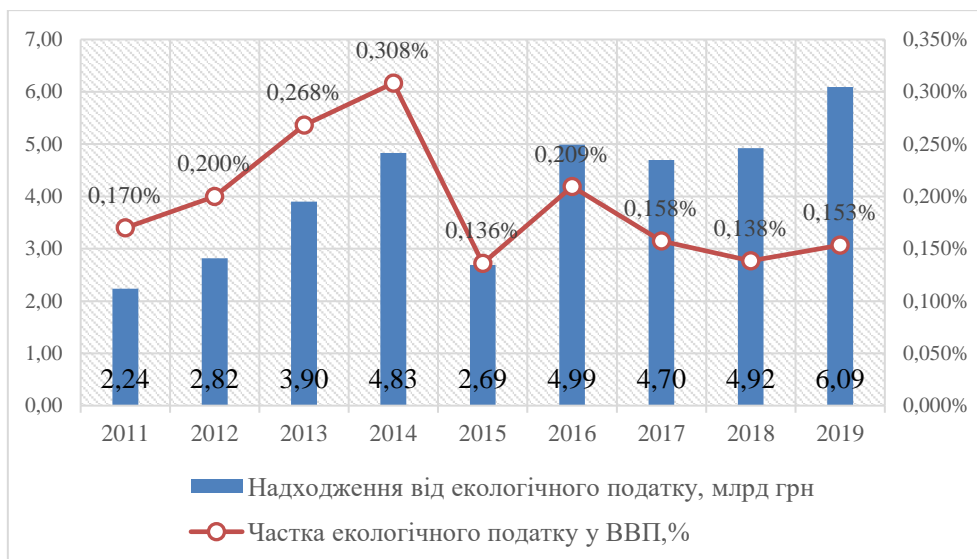


Рисунок 1 – Динаміка надходжень від екологічного податку протягом 2011-2019 рр. в Україні, млрд. грн; % до ВВП (побудовано на основі [9])

За даними рисунку 1 протягом 2011-2019 років, частка екологічного податку у ВВП не дозволяє сформувати чіткий тренд, та у середньому складає 0,193%, що пов'язано з занадто низькими ставками податку за одиницю викиду шкідливої речовини.

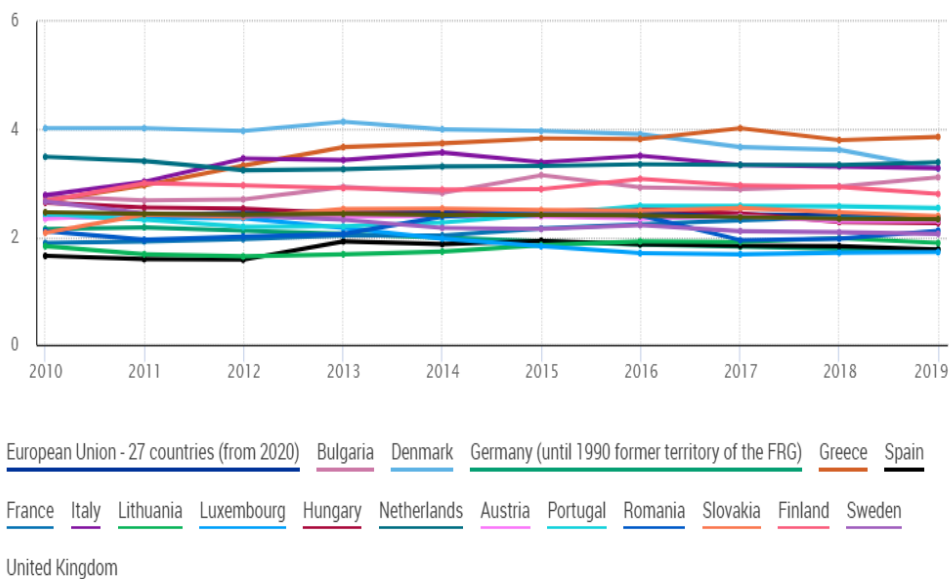


Рисунок 2 – Динаміка надходжень від екологічних податків протягом 2010-2019 рр. в країнах Європейського Союзу, % до ВВП [8]

З огляду на це, питання неефективності існуючих податкових ставок та зборів в Україні є вкрай актуальною. Впровадження дієвих економічних, управлінських, правових засобів регулювання та інструментів екологічного оподаткування забруднювачів має сприяти відновленню та покращенню природного середовища.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Проблемі неефективного екологічного оподаткування приділяється увага багатьох вчених, зокрема А. Липко [1], Є. Мішенін, І. Ярова [2], Л. Поліщук [3], Н. Авраменко, З. Шпильківська [4], О. Найденко [5], С. Сучек [6], Т. Домбровська [7], які вважають, що екологічне оподаткування є одним з найдієвіших інструментів до розумного природокористування, та мають різні погляди для її вирішення.

На думку Є. Мішеніна та І. Ярової [2], екологічний податок є компенсацією за шкоду завдану природному середовищу та отриманий збиток соціально-економічній системі. Дослідники вважають, що ефективним критерієм оцінки заходів з екологічної безпеки є розрахунок еколого-економічного ефекту.

Досліджуючи стан екологічного оподаткування в Україні, такі науковці як С. Сучек [6], О. Найденко [5] та А. Липко [1] звертають увагу на те, що сума бюджетних видатків спрямованих на екологію є непропорційною та перевищує обсяг сплаченої суми екологічного податку. А. Липко [1] пов'язує це з відсутністю у Податковому кодексі України встановлених понаднормових лімітів забруднення довкілля.

В силу слабкості економіки України С. Сучек [6] пропонує нарощувати ставки екологічних податків для стимулювання промисловців переходити на екологічно чисті інструменти та засоби виробництва. Окрема увага дослідницею приділяється введенню понижувальних коефіцієнтів для екологічно свідомих виробників та перейняття європейського досвіду.

Вивчаючи питання екологічного оподаткування в умовах децентралізації, Л. Поліщук [3] констатує, що наповнюваність місцевих бюджетів є незначною, а існуючі ставки не надають стимулу до переходу на екологічно чисте виробництво. Науковець доходить висновку, що покращення екологічної ситуації можливе за рахунок надання права місцевим громадам самостійно використовувати кошти фондів охорони навколишнього середовища, за рахунок яких можливе фінансування екологозберігаючих проєктів шляхом активізації публічно-приватного партнерства.

Аналізуючи проблемні питання діючої системи оподаткування, Т. Домбровська [7] ставить акценти на першопричинах високого рівня забрудненості навколишнього середовища, а саме високої частки застарілої та зношеної транспортної та виробничої інфраструктури, переважанню економіки застарілими ресурсоемними та енергетичними галузями. Схожість поглядів Т. Домбровської простежується з попередніми дослідниками у питанні низької уваги держави щодо екологічного оподаткування, зокрема неопрацьованим є питання щодо податку на екологічно шкідливу продукцію.

Н. Авраменко, З. Шпильківська [4] та О. Найденко [5] пропонують запровадити диференціацію екологічних податків із застосуванням прогресивної шкали в залежності від рівня забрудненості регіону, що, на їх думку, сприятиме рівномірному відновленню екологічної ситуації.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою даного дослідження є визначення еколого-економічної ефективності екологічних податків в Україні, класифікації європейських екологічних податкових інструментів та їх практична доцільність для можливості удосконалення вітчизняної системи екологічного оподаткування.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Під час дослідження були використані методи опису та порівняння – для встановлення ефективності оподаткування в плані надходжень від екологічних податків в структурі ВВП за кордоном та в Україні, також методи групування, структурування та систематизація – для рейтингування екологічних податків та побудови матриці їх розподілу з метою визначення найбільш ефективного екологічного податку.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Розглянемо екологічні податки, які довели свою результативність у світовій практиці, та спробуємо емпірично довести, чи відповідають дані податки національній специфіці України і чи є вони перспективними для впровадження в Україні.

Так, в країнах Європейського Союзу справляються наступні екологічні податки:

1. Податки на енергію (включаючи паливо для транспорту):

a) енергетичні продукти для транспортних цілей:
– неочищений бензин;
– свинцевий бензин;
– дизельне паливо;
– інші енергетичні продукти для транспортування (наприклад, природний газ, керосин або мазут);

b) енергетичні продукти для стаціонарних цілей:

– легкий мазут;
– важкий мазут;
– природний газ;
– вугілля;
– кокс;
– біопаливо;
– споживання та виробництво електроенергії;
– споживання та виробництво тепlopостачання;
– інші енергоносії для стаціонарного використання;

c) парникові гази:

– вміст вуглецю в паливі;
– викиди парникових газів.

2. Податки на транспорт (крім палива для транспорту):

a) імпорт чи продаж автотранспортних засобів (одноразові податки);
b) реєстрація або використання автомобілів, періодичні (наприклад, річні) податки;
c) використання доріг;
d) плата за затори і міські збори;
e) інші транспортні засоби (кораблі, літаки, залізничні тощо);
f) рейси та авіаквитки;
g) страхування автомобіля (не включає загальні страхові податки).

3. Податки на забруднення:

a) виміряні чи оцінені викиди в атмосферне повітря:
– виміряні чи оцінені викиди NO_x;
– виміряні чи оцінені викиди SO_x;
– інші вимірювані або оцінені викиди в атмосферне повітря (крім CO₂);
b) озоноруйнуючі речовини;
c) виміряні чи оцінені скиди у води:
– виміряні або орієнтовні стоки речовин, які окислюються;
– інші вимірювані або розрахункові стоки до води;
– збір та очищення стічних вод, фіксовані річні податки;
d) непрямі джерела забруднення вод:
– пестициди (на основі, наприклад, хімічного складу, ціни або обсягу);
– штучні добрива (на основі, наприклад, вмісту фосфору або азоту або ціни);
– гній;
e) поводження з відходами:
– збирання, обробка або утилізація;
– індивідуальні товари (наприклад, упаковка, контейнери для напоїв, акумулятори, шини, мастильні матеріали);
f) шум (наприклад, зліт та посадка повітряних суден).

4. Податки на використання ресурсів:

a) абстракція води;

- b) збирання біологічних ресурсів (наприклад, деревини, полюванні та вилов риби);
- c) видобуток сировини (наприклад, мінерали, нафта та газ);
- d) зміна ландшафтів та різання дерев [10].

Структура вищезазначених видів екологічних податків в країнах Європейського Союзу представлена на рисунку 3.



Рисунок 3 – Структурно-динамічний аналіз екологічних податків в країнах Європейського Союзу (середні дані по 27 країнам) протягом 2010-2019 рр., % до ВВП (складено на основі [8])

В Україні наразі справляються такі види екологічного податку (табл. 1).

Таблиця 1 – Структура надходжень від екологічного податку в Україні, в 2019 р. (складено на основі [9])

Складові екологічного податку	грн	%
Екологічний податок, усього надходжень	6 092 574 453,65	100
Екологічний податок, який справляється за викиди в атмосферне повітря забруднюючих речовин стаціонарними джерелами забруднення (за винятком викидів в атмосферне повітря двоокису вуглецю CO ₂)	2 659 508 316,44	43,7
Надходження від скидів забруднюючих речовин безпосередньо у водні об'єкти	155 727 032,85	2,6
Надходження від розміщення відходів у спеціально відведених для цього місцях чи на об'єктах, крім розміщення окремих видів відходів як вторинної сировини	1 254 201 772,99	20,6
Екологічний податок, який справляється за утворення радіоактивних відходів (включаючи вже накопичені) та або тимчасове зберігання радіоактивних відходів їх виробниками понад установлений особливими умовами ліцензій строк	1 071 668 367,06	17,6
Екологічний податок, який справляється за викиди в атмосферне повітря двоокису вуглецю CO ₂ стаціонарними джерелами забруднення	951468 964,31	15,6

На основі рейтингової оцінки доходів бюджету України [11] розроблено рейтингову оцінку (рис. 4) системи екологічних податків для визначення їх місця у цій системі та розробки рекомендацій до змін у їх структурі з метою відбору переліку екологічних податків, які довели свою результативність у світовій практиці та відповідають національній специфіці України.

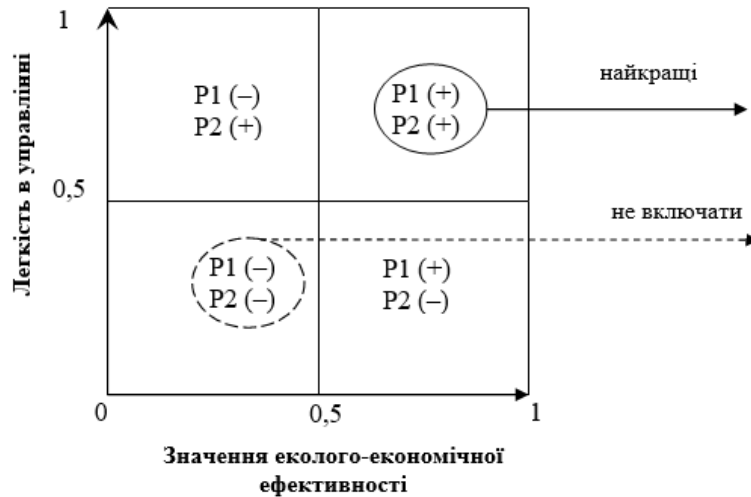


Рисунок 4 – Матриця розподілу екологічних податків залежно від їх еколого-економічного значення та складності в управлінні (авторська розробка)

P1 - показник еколого-економічної ефективності
P2 - показник легкості управління

Для побудови матриці розподілу екологічних податків (рис. 5) на основі теоретичного матеріалу [12], аналітичних досліджень [13] та емпіричного дослідження ефективності системи екологічного оподаткування в країнах Європейського Союзу [8] виділено критерії структуризації екологічних податків, на основі яких визначається рейтингова оцінка кожного виду екологічного податку (табл. 2).

Визначено, що рейтингування екологічних податків буде здійснено на основі співставлення двох узагальнених рейтингових показників оцінки екологічних податків: 1) показник еколого-економічної ефективності; 2) показник легкості в управлінні. Базові часткові показники, які характеризують дані два узагальнені показники наведено в табл.2.

Таблиця 2 – Критерії групування екологічних податків (складено на основі [12, 13])

Рейтингові показники	Критерії	Показники для аналізу
Еколого-економічна ефективність	Екологічна ефективність	Гарантує чи ні досягнення поставленої екологічної мети
	Економічна ефективність	Частка в загальних доходах від екологічного податку
Легкість в управлінні	Соціальна та політична прийнятність;	Політично популярний чи ні
	Інституційна здійсненність (складність в адміністрування)	Витрати на мобілізацію, повнота сплати, можливість ухилення від сплати податку

Таким чином, етапами рейтингової оцінки є:

1. Ідентифікація критеріїв структуризації екологічних податків;
2. Обґрунтування та обчислення часткових показників оцінки екологічного податку за певним критерієм;
3. Переведення абсолютних значень часткових показників у відносну шкалу;
4. Визначення питомої ваги часткових показників;
5. Розрахунок узагальнених рейтингових показників оцінки екологічних податків.

Для розрахунку узагальнених рейтингових показників оцінки екологічних податків пропонуємо застосовувати формулу 1.

$$P = \sum_{i=1}^n a_i * w_i, \quad (1)$$

де P – показник рейтингової оцінки екологічних податків/виду екологічного податку, $P \in [0,1]$;

a_i – відносне значення часткового показника, $a_i \in [0,1]$;

w_i – вага часткового показника серед інших часткових показників, $w_i \in [0,1]$;

i – номер часткового показника, $i \in [0,n]$.

n – кількість часткових показників.

Рейтингування видів екологічного податку проводимо на основі максимізації рейтингової оцінки.

Зважаючи на обмеженість доступу інформації, на основі теоретичного матеріалу [11] та аналітичних досліджень ефективності системи екологічного оподаткування в країнах Європейського Союзу [12] виділено наступні часткові показники, які мають істотне значення для рейтингової оцінки екологічних податків.

Рейтинг еколого-економічної ефективності виду екологічного податку.

Показник 1 характеризує екологічну ефективність виду екологічного податку. Тобто, гарантує чи ні введення певного виду екологічного податку досягненню поставленої екологічної мети (іншими словами чи стимулює скорочення забруднення).

Показник 2 характеризує економічну ефективність виду екологічного податку. Беремо за основу показник частки податку в структурі екологічного податку.

Рейтинг легкості управління видом екологічного податку.

Показник 1 характеризує динаміку змін доходів від екологічних податків у структурі бюджетів, яка свідчить про стабільність надходжень від певного виду екологічного податку протягом певного періоду.

Показник 2 показує чи легко приховати базу оподаткування екологічним податком. Цей рейтинг базується на експертній думці та характеризує рівень тінізації екологічного податку.

Показник 3 характеризує інституційну здійсненність певного виду екологічного податку та виявляє потребу у значних витратах на адміністрування певного виду екологічного податку. Визначається експертним шляхом.

Показник 4 відображає соціальну та політичну популярність даного екологічного податку. Чи є цей податок соціально та політично популярним чи ні. Визначається експертним шляхом.

У таблиці 3 представлено абсолютні та відносні значення часткових показників узагальнених рейтингових показників оцінки системи екологічного оподаткування в Україні.

Побудована за вищенаведеним алгоритмом матриця екологічних податків поділена на чотири рівні області:

- по осі X від 0 до 1 екологічні податки проранжовані в залежності від їх еколого-економічної ефективності, де 0 – мінімальне значення, 1 – максимальне;
- по осі Y – екологічні податки проранжовані в залежності від ступеня складності їх впровадження, управління та адміністрування, де 0 характеризує найскладніші види екологічного податку з точки зору податкового менеджменту, а 1 – найпростіші в управлінні види екологічних податків.

На основі статистичної інформації [9] та експертних оцінок побудовано матрицю розподілу екологічних податків, котрі справляються в Україні, залежно від їх еколого-економічного значення та складності в управлінні. Так, на рисунку 5 зображено 5 видів доходів, які, справлялися у 2019 р. та наочно відображають ідею структуризації.

Таблиця 3 – Значення часткових показників узагальнених рейтингових показників оцінки системи екологічного оподаткування в Україні (авторська розробка)

	Часткові показники	Показники для аналізу	Шкала абсолютних значень	Шкала відносних значень	Питома вага показника
Рейтинг еколого-економічної ефективності					
1	Екологічна ефективність	Гарантує досягнення поставленої екологічної мети	Так	1	0,6
			Переважно так	0,75	
			Не у повній мірі	0,5	
			Майже ні	0,25	
		Ні	0		
2	Економічна ефективність	Частка в структурі екологічного податку	>40 %	1	0,4
			(20-40 %]	0,75	
			(10-20 %]	0,5	
			(5-10 %]	0,25	
			< 5%	0	
Рейтинг легкості управління видом екологічного податку					
1	Стабільність надходжень від екологічного податку <i>(щорічні відхилення, % в діапазоні)</i>	Стабільні надходження	[0% - 2%)	1	0,25
			Важко спрогнозувати динаміку	[2% - 5%)	
		[5% - 10%)		0,5	
		[10% - 20%)		0,25	
		Нестабільні надходження	> 20%	0	
2	Легкість у приховуванні бази оподаткування	Важко приховувати		1	0,25
		Важко визначити тінізацію		0,5	
		Легко приховати		0	
3	Витрати на адміністрування	Низькі		1	0,25
		Середні		0,5	
		Високі		0	
4	Соціальна та політична прийнятність	Податок популярний		1	0,25
		Важко визначити		0,5	
		Податок не популярний		0	

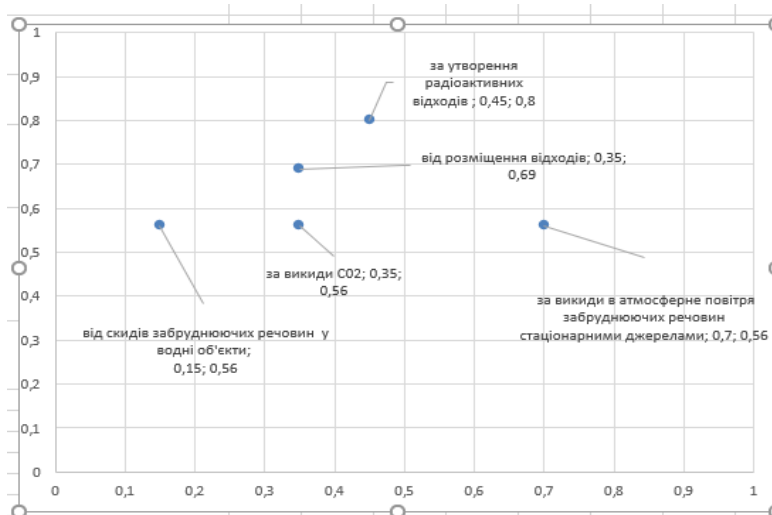


Рисунок 5 – Матриця розподілу екологічних податків, котрі справляються в Україні залежно від їх еколого-економічного значення та складності в управлінні (авторські розрахунки)

До **групи I** увійшли види екологічних податків, які не потребують значних інституційних витрат та зусиль на управління (на впровадження, адміністрування та контроль) і одночасно мають суттєве екологічне та фінансове значення, гарантуючи досягнення екологічних цілей та забезпечуючи при цьому високі надходження до бюджету. В Україні – це екологічний податок, який справляється за викиди в атмосферне повітря забруднюючих речовин стаціонарними джерелами забруднення, окрім CO₂.

До **групи II** увійшли види екологічних податків, які мають суттєве екологічне та фінансове значення, гарантуючи досягнення екологічних цілей та забезпечуючи при цьому високі надходження до бюджету, проте є соціо-політично непопулярними або потребують значних інституційних витрат та зусиль на їх управління (на впровадження, адміністрування та контроль). В Україні таких видів екологічних податків на 2019 рік немає.

До **групи III** увійшли види екологічних податків, які є досить простими в управлінні, але не відіграють істотного значення ні в екологічному регулюванні, ні у фінансовому наповненні бюджету. Якщо прогнозується, що вони й надалі не відграватимуть ролі у екологічному регулюванні та/або їхнє фінансове значення знизиться, то такі види екологічного податку доцільно реформувати, зокрема у частині перегляду бази та/або ставок оподаткування, переліку пільг тощо. Якщо ж реформувати такий податок не вдається, то його потрібно вилучити із системи екологічного оподаткування. В Україні це вся решта видів екологічних податків, котрі справлялися у 2019 році.

Група IV є критичною. Це непопулярні, витратні в управлінні види екологічних податків, які до того ж не відіграють істотного значення ні в екологічному регулюванні, ні у фінансовому наповненні бюджету. Вилучення таких видів екологічних податків сприятиме зниженню загального податкового навантаження на певні суб'єкти господарювання, а податкові органи вивільнять час від адміністрування неефективних податкових платежів.

ВИСНОВОК

Одним з найдієвіших інструментів підтримки екологічної рівноваги є екологічне оподаткування. Існуючі в Україні податкові механізми, які мають бути спрямовані, перш за все, на попередження забруднення довкілля не є достатньо ефективними. Шляхом побудови матриці розподілу екологічних податків було встановлено, що необхідність та доцільність справляння в існуючому вигляді переважної більшості чинних в Україні екологічних податків має бути переглянута. Аналіз досвіду країн ЄС дозволяє зробити наступні висновки: повинні бути створені умови стимулювання бізнесу до переходу на екологічно орієнтовані засоби виробництва шляхом отримання пільгових кредитних ресурсів, встановлення прогресивної системи оподаткування у випадку понаднормового забруднення екосистеми, введення в дію диференційованої системи екологічного оподаткування у залежності від галузевої специфіки та/або рівня забрудненості регіону для формування достатніх обсягів бюджетних коштів спрямованих на екологічне відновлення територій.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Липко А. С. (2015). Екологічне оподаткування в Україні: проблеми та перспективи. *Молодіжний економічний дайджест*, 1, 146-150. <http://ir.kneu.edu.ua:8080/bitstream/2010/10517/1/146-150.pdf>
2. Мішенін Є. В., Ярова І. Є. (2019). Системна оцінка результативності екологічного оподаткування у контексті соціально-еколого-економічної безпеки просторового розвитку. *Екологічна безпека*, 1, 38-47.
3. Поліщук Л. М. (2019). Екологічне оподаткування в умовах децентралізації: пріоритети та інституціональне забезпечення. *Агросвіт*, 23, 73-78.
4. Авраменко Н. Л., Шпильківська З. В. (2015). Шляхи удосконалення системи екологічного оподаткування в Україні. *Молодий вчений*, 2(17), 58-63.
5. Найденко О. Є. (2017). Проблеми екологічного оподаткування та шляхи їх вирішення. *Економіка і суспільство*, 8, 627-633.

6. Сучек С. (2018). Екологічне оподаткування: європейський досвід та перспективи його застосування в українських реаліях. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*, 3, 85-93.
7. Домбровська Т. М. (2014). Проблеми та перспективи екологічного оподаткування в Україні та світі. *Науковий огляд*, 4, <https://naukajournal.org/index.php/naukajournal/article/view/213>
8. Офіційне бюро статистики Європейського Союзу (Eurostat), https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/env_ac_tax/default/table?lang=en
9. Офіційний сайт Державної казначейської служби України, <https://www.treasury.gov.ua/ua>
10. Канонішена-Коваленко К. (2017). Екологічний податок від А до Я. *Відкрите Суспільство*, 94-95, http://osf.org.ua/data/blog_dwnl/Ecology_Tax_from_A_to_Z.pdf
11. Тимченко О.М. Сибірянська Ю.В. (2008). Оптимізація структури доходів бюджету: застосування рейтингової оцінки. *Фінанси України*. №7. С.17-27.
12. Порівняльний аналіз податку на викиди CO2 та системи торгівлі викидами: висновки для України. (2011). За редакцією: Христини Рудницької. Національний екологічний центр України. НЕЦУ. 42 с.

REFERENCES

1. Lypko A. S. (2015). Environmental taxation in Ukraine: problems and prospects. *Youth economic digest*, 1, 146-150. <http://ir.kneu.edu.ua:8080/bitstream/2010/10517/1/146-150.pdf>
2. Mishenin Ye. V. Yarova I. Ye. (2019). Systematic assessment of the effectiveness of environmental taxation in the context of socio-ecological and economic security of spatial development. *Ecological safety*, 1, 38-47.
3. Polishchuk L. M. (2019). Environmental taxation in the context of decentralization: priorities and institutional support. *Agrosvit*, 23, 73-78.
4. Avramenko N. L. Shpylykivska Z. V. (2015). Ways to improve the system of environmental taxation in Ukraine. *Young scientist*, 2 (17), 58-63.
5. Naidenko O. Ye. (2017). Problems of environmental taxation and ways to solve them. *Economics and society*, 8, 627-633.
6. Suchek S. (2018). Environmental taxation: european experience and prospects for its application in Ukrainian realities. *Economic journal of Lesya Ukrainka East european national university*, 3, 85-93.
7. Dombrovska T. M. (2014). Problems and prospects of environmental taxation in Ukraine and the world. *Scientific review*, 4, <https://naukajournal.org/index.php/naukajournal/article/view/213>
8. Official Bureau of Statistics of the European Union (Eurostat), https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/env_ac_tax/default/table?lang=en
9. Official site of the State Treasury Service of Ukraine, <https://www.treasury.gov.ua/ua>
10. Kanonishena-Kovalenko K. (2017). Environmental tax from A to Z. *Open society*, 94-95, http://osf.org.ua/data/blog_dwnl/ecology_tax_from_a_to_z.pdf
11. Tymchenko O.M. Sybirianska Yu.V. (2008). Optimization of the structure of budget revenues: application of rating assessment. *Finance of Ukraine*. №7. P.17-27.
12. Comparative analysis of CO2 emissions tax and emissions trading system: conclusions for Ukraine. (2011). Edited by: Khrystyna Rudnytska. National Ecological Center of Ukraine, 42 p.

SUMMARY

L. Zakharkina, V. Novikov. Environmental taxation in Ukraine: prospects of improvement based on foreign experience

Today, scientists are paying particular attention to the problems of low efficiency of environmental taxation due to ineffective tax policies, lack of incentives to modernize production, low tax revenues to local budgets, and further growth of environmental pollution. In this context, it is rational to study the European experience of implementing environmentally friendly tax policy, which is relevant for Ukraine. The purpose of the study is to identify the shortcomings of the domestic tax system related to the negative impact on the environment, analysis of European environmental tax instruments and their practical effectiveness, analysis of the possibility of using foreign experience in the practice of domestic environmental taxation. Methods of comparison, structuring, grouping, and systematization were used in the research process. The article provides a comparative analysis of existing environmental taxes in the European Union and Ukraine during 2010-2019. The study found that the environmental tax burden in Ukraine is much lower than in the EU, which demonstrates a lack of understanding of the importance of environmental protection for businesses, the lack of adequate institutional mechanisms for control and responsibility in this area. A rating assessment of the system of environmental taxes has been developed, which considers the indicators of their environmental and economic efficiency and ease of collection. The criteria of the studied indicators are environmental and economic efficiency, the stability of environmental revenues, the possibility of tax evasion, administrative costs, social and political popularity. The need to use such indicators is due to the complexity of the assessment and its importance for both the environment and the socio-economic sphere. Based on the constructed matrix of distribution of environmental taxes, it was established that the tax that is the easiest to manage and most consistent with the value of environmental and economic efficiency is the environmental tax for air emissions of pollutants from stationary sources. Analysis of the experience of EU countries allows us to draw the following conclusions: conditions should be created to stimulate business to transition to environmentally friendly means of production by obtaining preferential credit resources, establishing a progressive taxation system in case of excessive pollution of the ecosystem.

Key words: environmental tax, environmental pollution, environmental and economic efficiency, environmental taxation tools.